

1. Істина як процес і мета наукового пізнання

Істина — адекватне відтворення дійсності в пізнанні, відповідність знання дійсному стану речей (див. також конвенціоналізм і прагматизм). Гегель вважав, що істина — це система знання, яка постійно перебуває в розвитку. Звідси поняття абсолютної (повної) і відносної (неповної) істини. Інші філософи не сприймають цієї концепції істини.

2. Проблема істини у сучасній філософії

Як у минулому, так і в сучасних умовах три великих цінності залишаються високим мірилом діянь та самого життя людини - його служіння істині. Істина - це мета, до якої спрямовано пізнання, бо, як справедливо писав Ф. Бекон, знання - сила, але лише за неодмінної умови, що воно правдиве.

Істина є знання. Знання про світ і навіть про окремі його фрагменти в силу ряду причин може включати в себе помилки, а часом і свідоме перекручування істини, хоча ядро знань і становить, як уже зазначалося вище, адекватне відображення дійсності в свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій.

Що таке істина, істинне знання? Протягом усього розвитку філософії пропонується цілий ряд варіантів відповіді на це найважливіше питання теорії пізнання. Ще Аристотель запропонував його рішення, в основі якого лежить принцип кореспонденції: істина це відповідність знання об'єкту, дійсності.

Р. Декарт запропонував своє рішення: найважливіша ознака справжнього знання - ясність. Для Платона та Гегеля істина виступає як згода розуму з самим собою, оскільки пізнання є з їхньої точки зору розкриттям духовної, розумною першооснови світу.

Д. Берклі, а пізніше Мах і Авенаріус розглядали істину як результат збігу сприйнять більшості. конвенціональних концепція істини вважає істинне знання (або його логічні підстави) результатом конвенції, угоди. Нарешті, окремими гносеології як істинне розглядається знання, яке вписується в ту чи іншу систему знань. Іншими словами, в основу цієї концепції покладено принцип когерентності, тобто зводиться положень або до певних логічним установок, або до даних досвіду. Нарешті, позиція прагматизму зводиться до того, що істина полягає в корисності знання, його ефективності.

3. Критерії істини

Критерій істини — термін епістемології, який визначає стандарти, правила й процедури, за якими можна було б судити про істинність тверджень. Критерії істини є інструментами верифікації. Розуміння критеріїв істини філософського вчення наріжний камінь в оцінці цього вчення. Правила логіки не можуть самі по собі відрізнити істину від неправди. Філософами

пропонуються різні критерії істини, деякі з них очевидні, інші викликають суперечки.

4. Філософські концепції Абельяра, Р.Бекона, Гегеля про творчі можливості процесу пізнання

Логіко-гносеологічний напрям - представлений такими мислителями, як А.Кентерберійський П.Абельяр, Раймонд Луллія, Роджер Бекон. Представники цього напрямку висунули багато плідних ідей щодо творчості, серед них — про логіку оцінки аргументів за їхньою істинністю і неістинністю, а також, перші, хоч ще й невиразні, передбачення можливості математичної логіки (відома "Логічна машина" Р.Луллія), виділення способів пізнання через доведення і досвід (Р. Бекон).

5. Технічна творчість та її форми як результат пізнавальної діяльності

Творчість і наукове передбачення — одні з найскладніших і найважливіших проблем сучасних філософії та науки. Вони відіграють велику роль в усіх сферах діяльності людей, особливо стосовно процесу виробництва та науки. Зламано застарілий стереотип, згідно з яким творчість — об'єкт дослідження лише конкретних наук. Лише філософія, не піддаючи сумніву їх ролі у вивченні різних аспектів проблеми творчості, може дати відповідь на питання, що є сутністю творчості та які її об'єктивні засади і соціальна роль.

Технічне мислення є складним технічним явищем. Від звичайного поняття "образне мислення" технічне мислення відрізняється тим, що воно насамперед завжди пов'язане з практикою. Тому для розвитку технічного мислення необхідно добирати такі проблемні завдання, що пов'язані з реальними об'єктами. Цій вимозі підпорядковані завдання на проектування об'єктів праці, завдання технологічного й організаційного характеру.

6. Порівняльна характеристика пізнавальних методів Ф.Бекона та Р.Декарта

Дослідження пізнавальної діяльності, що здійснюється у різних галузях науки, виявляє загальні закономірності функціонування й розвитку наукового мислення, розробляє загальнонаукові методи пізнання. Вважалося, що методологія досягла своєї вершини у формі марксистської (діалектико-матеріалістичної) методології. В ній порушувалась і вирішувалась вся сукупність логіко-гносеологічних та інших проблем. Та час показав, що претендувати на абсолютну істину вона не може, хоча й значна частина її положень "працює" й сьогодні.

Спираючись на загальнонаукові методи, кожна конкретна наука розробляє власну методологію, яка проявляється, зокрема, у сфері окремих методик. Щодо них філософська методологія є загальною теорією методів.

7. “Критичний метод” пізнання К. Поппера.

Головна теза :

- а) метод соціальних наук, як і наук природничих (а це загальний для тих і інших метод) полягає у випробуванні пропонованих для даних проблем рішень, які піддаються критиці; недоступні для критики рішення виключаються;
- б) доступні для предмета критики рішення ми намагаємося спростувати - саме в цьому полягає всяка критика;
- в) якщо одне рішення було спростовано критикою, то нам потрібно випробувати інше рішення;
- г) якщо воно витримує критику, то ми його попередньо приймаємо, як заслуговує подальшого обговорення та критики;
- д) науковий метод, отже, є метод розв'язання проблем, контрольований самої суворой критикою; це критичний розвиток методу проб і помилок;
- е) об'єктивність науки полягає в об'єктивності критичного методу, це означає перш за все, що жодна теорія не вільна від критики, а логічне допоміжний засіб критики - категорія логічного протиріччя - об'єктивна.

8. Основні проблеми методології постнекласичної теорії пізнання

Методологія, як вчення про прийоми, засоби, принципи наукового дослідження, як найважливішою умовою свого існування потребує положень, які б вказували на те, що пізнавальний процес, хоч би в якій сфері він здійснювався, має загальні моменти.

Актуально досліджується структура методології. З цієї проблеми можна виокремити два основних погляди. Перший — це намагання дати чітку класифікацію й відокремити структурні елементи методології, другий — описовий, аморфний підхід.